

12 Mart 1971 Muhtırası'nın Dönemin Köşe Yazılarına Yansımaları

The Reflection of the Memorandum of
March 12, 1971, in the Newspapers'
Columns of the Period

Özlem DELAL ABANOZ

¹Ondokuz Mayıs University, Communication Faculty
· ozlem.delal@omu.edu.tr · ORCID > 0000-0002-3653-5838

Makale Bilgisi/Article Information

Makale Türü/Article Types: Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 04 Mayıs/May 2023

Kabul Tarihi/Accepted: 26 Mayıs/May 2023

Yıl/Year: 2023 | **Cilt-Volume:** 8 | **Sayı-Issue:** 1 | **Sayfa/Pages:** 27-48

Atf/Cite as: Abanoz Delal, Ö. "12 Mart 1971 Muhtırası'nın Dönemin Köşe Yazılarına Yansımaları"
Middle Black Sea Journal of Communication Studies, 8(1), Mayıs 2023: 27-48.

12 MART 1971 MUHTIRASI'NIN DÖNEMİN KÖŞE YAZILARINA YANSIMALARI

ÖZ

Türkiye siyasi hayatı açısından önemli bir olay olan 12 Mart Muhtırası, ülkenin yeni bir döneme girmesine neden olmuş, toplumun tüm alanları gibi basın da bu olaydan hem etkilenmiş hem de bu olayın meydana gelme sürecini etkilemiştir. Ülkenin gündemini okurlara aktarma görevini yerine getiren basın araçlarında, köşe yazısı kaleme alan ve düşüncelerini okurlara aktaran yazarlar 12 Mart Muhtırası öncesinde ve sonrasında yazdığı yazılarla ülke gündemini belirlemede etkili olmuştur. Özellikle sol görüşe sahip gazeteciler bu dönemde muhtırayı olumlayan köşe yazıları yazmıştır. Bu dönemde sol görüşe sahip 5 köşe yazarının muhtıra öncesinde ve sonrasında yazdıkları yazıların analiz edildiği bu çalışmada, Muhtıra öncesinde yaşanan olayların ve Muhtıra sürecinin sol basına nasıl yansıdığı ele alınmış ve köşe yazıları bu çerçevede içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Çalışma sonucunda incelenen köşe yazılarında Muhtıra öncesi ülkede yaşanan sorunların kaynağının iktidar olarak gösterildiği bulgulanmıştır. Gerici olarak nitelendirilen dönemin iktidarının Atatürk ilkelerine ilkelere uymaması ülkedeki gerginliğin nedeni olarak ele alınmıştır. Bu anlamda muhtıra konusunda olumlu değerlendirmeler yapan yazarlar, ordunun demokratik ilkelere uygun Atatürkçü bir düzen oluşturacağına vurgu yapmıştır.

Anahtar Kelimeler: 12 Mart Muhtırası, Basın, Türkiye, Köşe Yazarları.

THE REFLECTION OF THE MEMORANDUM OF MARCH 12, 1971, IN THE NEWSPAPERS' COLUMNS OF THE PERIOD

ABSTRACT

The 12 March Memorandum, an important event in terms of Turkey's political history, caused the country to enter a new era, and the press, like all areas of society, was affected by this event and affected the process leading to this event. The columnists conveying their own thoughts to the readers were influential in determining the country's agenda with their articles written before and after the 12 March Memorandum in the media that serves to convey the country's agenda to the readers. Especially left-wing journalists wrote columns affirming the memorandum in this period. In this study, in which the articles written by 5 left-wing columnists before and after the memorandum were analyzed during the 12 March period, how the events that took place before the Memorandum and the

process of the Memorandum were reflected on the left press were discussed, and the columns were examined in this context with the method of content analysis. In the columns analyzed as a result of the study, the source of the problems experienced in the country before the Memorandum was shown as the government. The fact that the government of the period, which was described as reactionary, did not comply with the principles of Atatürk was shown as reason for the tension in the country. In this sense, the authors, who positively evaluated the memorandum, emphasized that the army would create a Kemalist order by democratic principles.

Keywords: 12 March Memorandum, Press, Turkey, Columnists.

GİRİŞ

Türkiye siyasi hayatında bazı dönemlerde siyaset-ordu ilişkileri sorunlu bir şekilde biçimlenmiş, ordu farklı dönemlerde siyasete çeşitli şekillerde müdahale etmiştir. Cumhuriyet tarihinde ordunun siyasi hayata müdahalesi ilk olarak 27 Mayıs 1960 tarihinde gerçekleştirmiş, bu dönemin etkisi atlatılmadan 12 Mart 1971'de ordu yeniden yönetimi ele almaya, siyaseti yönlendirmeye çalışmıştır. Türkiye siyasi tarihinde “ara rejim” olarak ele alınan bir döneme girilmesine neden olan 1971 Muhtırası, askerın siyaset üzerinde söz sahibi olmak istemesinin başarılı olan ikinci bir örneği olarak karşımıza çıkmıştır.

12 Mart 1971 Muhtırası öncesi ülkedeki siyasal durumun anlatıldığı çalışmada ilk olarak 27 Mayıs 1960 sonrası siyasi hayattaki gelişmelere değinilmiş, 1971 Muhtırası'na neden olan iç ve dış dinamikler incelenmiş, muhtıraya giden süreç çözümlenmiştir. Ayrıca muhtıra öncesi dönemde Türkiye'de basın ile ilgili genel bir değerlendirme yapılmış, 12 Mart Muhtırası'na kadar olan süreçte basının durumu analiz edilmiştir.

Araştırma kısmında ise 12 Mart Muhtırası öncesi ve sonrası dönemde toplumda yaşanan olayların köşe yazılarında nasıl sunulduğunu ve köşe yazarlarının bu olayları nasıl değerlendirdiğini ortaya koymak amacıyla, muhtıradan 1 ay öncesi ve 1 ay sonrasında (12 Şubat-12 Nisan arası) köşe yazısı kaleme alan sol görüşlü 5 köşe yazarının yazıları incelenmiştir. Çalışmada köşe yazıları içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir.

12 MART MUHTIRASI ÖNCESİ TÜRKİYE'DE SİYASAL İKLİM

12 Mart 1971 Muhtırası olarak tarihe geçen askeri müdahale, 1960 darbesinden 1980 darbesine giden süreçte ara bir dönem olarak Türk demokrasi tarihindeki darbeler döneminde yerini almıştır. Tam olarak aynı şeye göndermede bulunma-

salar da etkileri ve sonuçları bakımından ortak özellikler sergileyen bu muhtıra ve darbeler, hükümetin demokratik olmayan bir şekilde değiştirilmesine neden olmuştur. Bunun yanı sıra ekonomik, toplumsal, uluslararası ve psikolojik boyutları içeren ve toplumun geneli üzerinde derin izler bırakan bu olaylardan biri olan 12 Mart Muhtırası, Türkiye'nin demokrasi tarihini sekteye uğratarak etkisi yaklaşık 2,5 yıl süren bir dönemin kapılarını aralamıştır (Bozkurt, 2018, ss. 209-211).

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ordunun siyasete fiili bir şekilde ilk müdahalesi 1960 yılında gerçekleşmiş, dönemin bir dizi ekonomik ve toplumsal olayları sonucunda 27 Mayıs'ta ordu göreve el koymuştur (Laçiner, 1975, s. 22). Çok partili döneme geçilmesinden itibaren, silahlı kuvvetlerin rolü Demokrat Parti açısından her zaman önemli bir sorun olmuş, bu sorunu çözmek için zaman zaman orduda bir temizliğe girilse de hükümet bu noktada hiçbir zaman tam anlamıyla rahat olamamıştır. 27 Mayıs 1960 tarihinde ise beklenen olmuş, askeri bir müdahale gerçekleştirilmiştir (Ahmad, 1996, ss. 147-161).

1960 darbesi sonrasında mecburi olarak siyasete veda eden Demokrat Parti'nin ardından kurulan Adalet Partisi, Demokrat Parti'nin seçmen kitlesini hedef alarak, onunla aynı çizgide siyasi faaliyetlere girişmiştir. Teşkilat farklı politik geçmişe sahip isimlerden oluşsa da eski Demokrat Partili siyasetçiler, Adalet Partisi'nin parti politikalarında faal olarak yer almıştır. 1965'ten 12 Mart 1971 Muhtırası'na kadar iktidarda olan Adalet Partisi kısa zamanda güçlü bir parti haline gelmiştir (Bulut, 2009, s. 75). Türk siyasal yaşamı açısından benzersiz birçok özelliği bulunan bu partinin en önemli özelliği, parti ideolojisini belirleyen en baskın faktörün silahlı kuvvetler olmasıdır. Ülkedeki askeri müdahaleler ve devamındaki geçiş süreçlerinde hâkim olan askeri iktidarlar tüm siyasi partiler için belirleyici bir rol üstlenmiştir. Fakat Adalet Partisi açısından bu durum biraz daha farklı gelişmiştir. Çünkü bu partinin kuruluşundan kapanışına kadar geçen 20 yılda, ordu parti üzerinde etkin bir rol oynamıştır (Cizre-Sakallıoğlu, 1993, s. 26).

Adalet Partisi, kurulduğu 11 Şubat 1961 tarihinden itibaren, hem iktidarı elinde tutmak için büyük bir çaba sarf eden Milli Birlik Komitesi'nin, hem 1961 yılının başından beri gücü eline geçiren ve tüm önemli askeri görevlileri, komutanları bünyesine katan Silahlı Kuvvetler Birliği adlı yapılanmanın, hem de ilk seçimlerde iktidara gelmeyi isteyen CHP'nin endişeli ve kuşkulu bir şekilde izlediği bir parti olmuştur (Cizre-Sakallıoğlu, 1993, ss. 48-49). Başlangıçta darbeciler ve ordunun saygısını kazanmış bazı kıdemli subaylardan oluşan Milli Birlik Komitesi, zaman içerisinde birlik içerisinde ortaya çıkan görüş ayrılıkları nedeniyle tam olarak silahlı kuvvetleri temsil etmemiştir. Bu yıllarda üst rütbeli subaylar Milli Birlik Komitesi'nin orduyla ilgili konularda hiyerarşiyi bozabileceğine dair endişeler taşımış ve böyle bir durumu önlemek ve alt rütbedeki subayların gelecekte kendi başlarına yapabilecekleri bir müdahaleyi engellemek amacıyla adına Silahlı Kuvvetler Birliği'ni kurmuştur (Zürcher, 1993, s. 355). Orduyu temsil eden bu güçlerin ve siyasi

iktidarı elinde bulunduran cephenin kendisine karşı oluşturduğu kuşkulu, endişeli tavra rağmen Adalet Partisi 15 Ekim 1961 seçimlerinde tek başına iktidar olmuştur. Ancak bu durumdan memnun olmayan Silahlı Kuvvetler Birliği, seçimlerden 1 hafta sonra 21 Ekim 1961'de Harp Akademisi'nde seçim sonuçlarına ilişkin bir toplantı düzenlemiş, bu toplantıda seçim sonrası durumun müdahale gerektirdiği üzerinde anlaşılmıştır. Toplantıda ayrıca, yeni oluşturulacak parlamentonun açılmasına izin verilmemesine ve Milli Birlik Komitesi'nin feshine karar vermiştir. Bu toplantıda alınan kararlar Adalet Partisi ile ordu ilişkisi bakımından dönüm noktası olmuştur. Kuruluşundan beri üstünde asker tarafından fiilen baskı olmasına rağmen, seçmenlerin verdiği desteğe ordudan gelen bu aktif tepki ile Adalet Partisi, 27 Mayıs'a ve orduya karşı gelemeyeceğini anlamıştır. 21 Ekim protokolü ile Adalet Partisi'nin orduya ilişkin çift söylemlili politikasının, alttan alan, uzlaşmacı yönü belirmiş bu çizgi çok genel hatlarıyla 1971'deki askeri muhtıraya kadar devam ettirilmiştir (Cizre-Sakallıoğlu, 1993, ss. 48-49).

12 MART MUHTIRASINA YOL AÇAN NEDENLER

Türkiye'de 1960 sonrası dönem ülke tarihinde çok özel bir evre oluşturmuştur. Bu dönemde Türkiye ekonomiyeye gittikçe artan bir şekilde damgasını vuran sanayisiyle, güçlü bir proletaryanın ortaya çıkmasıyla, kapitalizme has sınıf mücadelesi çeşitleriyle, kitlesel eylem ve gösterilerle yavaş yavaş çağdaş bir toplum kimliği kazanmaya başlamıştır (Savran, 1987, s. 141). Ayrıca 1960 darbesinden sonra yönetime geçen Kara Kuvvetleri eski Komutanı Orgeneral Cemal Gürsel başkanlığındaki 38 subaydan oluşan Milli Birlik Komitesi yeni bir anayasa için çalışmalar başlatmış ve 1961 yılında yeni anayasa halk oylamasıyla kabul edilmiştir. Eskisine göre oldukça liberal ve özgürlükçü olan bu anayasa geniş bir siyasal faaliyet yelpazesine de izin vermiştir (Zürcher, 1993, ss. 352-358).

1960'ların ortalan ve sonları Türkiye'nin görece iyi yıllarıydı. Ekonomik büyüme yüksekti ve reel gelirler 1963-1969 yıllarında yüzde 20 ortalamayla hemen hemen devamlı şekilde artmıştı. Bu yıllar aynı zamanda hızlı değişim yıllarıydı. Dünyada bir değişim dalgası yayılmaya başlamış, insanlar hem fiziki hem de sosyal olarak çok daha hareketli hale gelmişlerdi. Büyüyen bir öğrenci kitlesi ve çoğalan bir sanayi proletaryasının oluşturmaya başladığı dönüşüm dalgası, Türkiye'de 1960'ların sonunda etkisini artırmıştır (Zürcher, 1993, ss. 365-370).

Türkiye'de başlangıçta bir grup öğrencinin küçük boyuttaki eylemleriyle başlayan gösteriler bir süre sonra boykot ve işgallere dönüşmüş ve çok geçmeden amacından saparak içerik değiştirmiştir. İşçi kesime de yayılarak silahlı çatışmalar halini alan bu eylemlerle giderek öğrenim güvenliği yanında can ve mal güvenliği de tehdit altına girmiş ve böylece Türkiye, 1960 öncesini andıran yeni bir bunalıma doğru sürüklenmiştir (Turan, 2003, s. 180).

Bu dönemde Türkiye'deki işçilerin daha iyi çalışma şartları ve daha fazla ücret için giriştikleri mücadele daha da şiddetlenmiş, işverenlerin de bu istekleri yapma konusunda direnmesiyle iki taraf arasındaki mücadele grevler ve lokavtlarla çıkmaza girmiştir. Bunun sonucunda 1967'de bir grup sendikacı hükümet taraftarı bir konfederasyon olan Türk-İş'ten ayrılarak radikal DİSK Konfederasyonu'nu oluşturmuştur. Ekonomik isteklerin karşılanmasının yalnızca siyasi eylemlerle olabileceğini savunan DİSK bu nedenle Türkiye İşçi Partisi'ne de destek vermiştir. Bu ayrılık Türk-İş'in güçten düşmesine sebep olmuş, resmi bir şekilde olmasa da Adalet Partisi'ne eğilim gösteren Türk-İş'teki bu durum hükümeti endişelendirmiş, işçi hareketi üzerindeki denetimi kaybettiğinin farkına varan hükümet ile işverenler geç olmadan denetimi yeniden ele alma kararı almıştır (Ahmad, 1995, s. 200).

1968 yılına gelindiğinde solcu siyasi örgüt ve grupların etkinlikleri artmış ve işçi hareketi hız kazanmıştır. İşçi sınıfı yararına sosyo-ekonomik reformlar talep edilmiş, "ilerici" kamuoyunda Demirel Hükümeti politikaları eleştirilmiştir, bu eleştirilere hükümetin tepkisi ise daha çok şiddet ile olmuştur. Türkiye İşçi Partisi milletvekilleri Cemal Hakkı Selek, Yunus Koçak, Çetin Altan, Ali Karcı, Kemal Nebioğlu, Rıza Kuas ve Sadun Aren 19 Şubat 1968'te Meclis'teki bütçe görüşmeleri sırasında Adalet Partisi milletvekilleri tarafından saldırıya uğramıştır. Bu olay sonrasında ise Ankara yüksek öğrenim gençliği Adalet Partisi'ni protesto etmek amacıyla 24 Şubat'ta Uyanış Mitingi düzenlemiştir (Tanzer Yılmaz, 1997, ss. 113-114).

Bu dönemde gerçekleşen gençlik eylemlerinin önde gelen isimlerinden ve liderlerinden biri olan Deniz Gezmiş, Türkiye İşçi Partisi üyesi olarak görev yaptığı süreçte başlangıçta benimsediği proleter devrimcilik düşüncesinden kopmaya başlayarak, milli demokratik devrimcilik düşüncesini benimsemeye başlamıştır. Gençlik hareketlerinin yoğunlaştığı 1968 senesi sonunda Devrimci Öğrenci Birliği'ni hayata geçiren Deniz Gezmiş öncülüğünde daha sonra Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu ve Mahir Çayan öncülüğünde Türkiye Halk Kurtuluş Partisi Cephesi örgütleri kurulmuştur (Bilibik, 2013, s. 53).

Çağdaş dönemin gereksinimlerine, taleplerine yanıt veremediği için köklü reformlar talebiyle başlayan ve aynı yılın Haziran ayında iyice alevlenen 1968 olayları, daha sonraki dönemde yerini NATO ve ABD aleyhtarlığına bırakmıştır. Üniversitelerde 1968'un Temmuz ayından itibaren gittikçe artan ABD karşıtlığı, 6 Ocak 1969 tarihinde ABD Elçisi Robert W. Komer'in ODTÜ ziyaretiyle farklı bir boyut kazanmıştır (Aydemir, 2014, s. 44).

Adalet Partisi'nin 1969 yılındaki seçimlerde seçmen oylarının büyük bir çoğunluğunu (%47) almasına karşın finansal durum tıkanma noktasına gelmiş, 9 Ağustos 1970'te 1958'den sonraki ilk devalüasyon uygulanmış ve 1 doların karşılığı 9 TL yerine 15 TL'yi bulmuştur. Toplumdaki huzursuzluk ile yolsuzluk söylentileri birleşince 1970'te olaylar iyice alevlenmiş, 15-16 Haziran tarihinde DİSK'e yöne-

lik bir yasa tasarısını protesto eden işçiler İstanbul'da yaptığı gösterilerle her şeyi durdurmuştur. Öğrenci eylemlerinin de şehir gerillası tipine kaydığı bu dönemde banka soygunları ve Amerikalılara yönelik eylemler yapılmış, üniversitelerde büyük olaylar çıkmıştır. Deniz Gezmiş'in de içinde bulunduğu Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu Mart 1971'de Amerikalı bir subayı kaçırmış, güvenlik güçleri ODTÜ'de kaçırılan subayları aramaya kalkınca üniversite savaşı alanına dönmüştür (Akşın, 2007, s. 268).

Türk toplumu kendini bu dönemde iyice belirginleşen ve giderek birbirlerine bağlanmaya başlayan siyasal ve ekonomik sıkıntılarının içinde bulmuştur. Maddi açıdan da dışa bağımlı bir politika izleyen Türkiye, iç ilişkilerini bağımsızca değiştirecek güce sahip olmadığı için girdiği dış bağlantılar yapılanmasıyla, bunalımlardan bunalımlara sürüklenmiş, zor bir sürece girmiştir (Gevgili, 1973, s. 135).

Dışa bağımlı bu siyasetin getirdiği sorunların başında Kıbrıs meselesi gelmektedir. ^[1] Kıbrıs politikası Türkiye'yi dış politika açısından güç bir duruma düşürmüştür. ABD Başkanı Johnson, Türkiye'nin garantör devlet olarak Kıbrıs'a müdahalede bulunmayacağını, böyle bir adım atıldığı takdirde ABD'nin silahlarını kullanamayacağını ve bu dönemde SSCB ile karşı karşıya gelmesi durumunda NATO ve ABD'nin korumasından faydalanamayacağını ifade ettiği belirttiği mektubunu dönemin Başbakanı olan İsmet İnönü'ye göndermiştir. Bu mektup Türk-Amerikan ilişkileri açısından bir dönüm noktası olmuştur (Şahin, 2009, s. 34). Türk kamuoyu, Kıbrıs müdahalesinden vazgeçen siyasetçileri, Amerikan baskısına boyun eğmekle, direnmemekle suçlamış ve bu krizle birlikte Türkiye'de ABD karşıtlığı iyice keskinleşmiştir. 1968-1971 arasında ABD'ye karşı gösterilen tepki Altıncı Filo karşıtı eylemlerden, Amerikan askerlerinin kaçırlmasına kadar genişlemiştir. Bu yıllarda Türkiye'de varlıklarını daha az gösteren Amerikalılar 6. Filo ziyaretlerini azaltmış, hatta bir süreliğine durdurmuştur. 1969'da Atina'nın Amerikan gemileri için barınma limanı olarak kullanılmaya başlanmasıyla Türk

[1] 1878 yılında Osmanlı Devleti ile yapılan bir anlaşma neticesinde geçici olarak Kıbrıs'ın yönetim hakkını elde eden İngiltere, 1914 yılında bu anlaşmayı tek taraflı feshettiğini açıklamış, Kıbrıs'ı ilhak etmiştir. Türkiye Cumhuriyeti ise Lozan Antlaşması'yla bu ilhakı kabul etmiştir. Rumlar Ada'nın Yunanistan'a ilhakı için isyan çıkarmış, isyan bastırılmıştır. 1950 yılında yapılan bir plebisit ile halkın çoğunun Ada'nın Yunanistan'a ilhakının halkın büyük çoğunluğu tarafından kabul edildiği ortaya çıkmış, Türkiye bu oylamayı tanımamıştır. Eğer bir self-determinasyon olacaksa bu hakkın Kıbrıs Türk topluluğuna da verilmesi gerektiğinden yana tavır alan Türkiye Cumhuriyeti, bu talebini Birleşmiş Milletler'e iletmıştır. Bu gelişmeler üzerine EOKA adlı bir örgüt oluşturarak Rumların Yunanistan'la birleşme isteklerini (Enosis) gerçekleştirmek amacıyla Ada'daki Türk kesimine baskı yapmıştır (Gültekin, 2018, s. 391). Rumların Türk köylerini basmasıyla Türkiye ayaklanmış, Ada'ya müdahale etme zorluğu yeniden alevlenmiştir. Hükümet'in Kıbrıs'a asker çıkarılmasına yanlı olduğunu bildirmiş, muhalefet önderi İsmet İnönü'ye bilgi verilmiştir. İnönü, hiçbir zaman sıcak savaş taraftarı olmamıştı. İnönü, bir taraftan Türkiye'nin denizden düzenleyeceği askerî bir harekâttaki olanaklarını bildiği için, diğer taraftan da Kıbrıs'la ilgili uluslararası daha büyük problemlerin çıkmasından endişe ettiği için Süleyman Demirel'e, "Asker gider, bir de başarılı olmazsa, çok kötü öderiz" şeklinde telkinlerde bulunmuştur (Arcayürek, 1992a, s. 120).

siyasetçiler ABD'den gelen yardımların kesileceğinden endişe etmiştir. ABD ile özdeşleştirilen Demirel, dış politika konusunda yeni bir konsensüs oluşturamaz hale gelmiş, iç politikada ise anti-Amerikancılığı baskı dışında herhangi bir araçla önleyemez olmuştur (Ahmad, 1996, s. 418).

Bu dönemde Türk-Amerikan ilişkileri bakımından önemli bir konu da haşhaş krizi olmuştur. 12 Mart Muhtırası öncesinde Türkiye sürekli ABD'deki uyuşturucu sorununun kaynağı olarak gösterilmiş, konuyla ilgili konuşan her yetkili ABD'deki eroinin %80'inin Türkiyeden geldiğini iddia etmiştir (Gültekin, 2018, s. 427). Türkiyede yetiştirilen haşhaş bitkisinin uyuşturucu madde haline getirilip, ABD'ye satıldığını ve böylece ABD'li gençlerin uyuşturucu bağımlısı yapıldığını iddia eden ABD, bu nedenle, Türkiye'nin haşhaş yetiştirmeyi derhal bırakmasını talep etmiştir (Köse, 2010, s. 102). Haşhaş ekimi nedeniyle, uzun süre ABD ile Türkiye arasında kıyasıya bir mücadele sürüp gitmiş, iki ülke arasındaki ilişkiler gerginleşmiş, hatta kopma aşamasına gelmiştir. ABD haşhaş ekiminin tümüyle yasaklanması için Ankara'ya baskı yapmış, Demirel hükümeti ABD'nin olanca gücüyle sürdürdüğü baskıları göğüslemiş, yasaklama istemini her defasında geri çevirmiştir (Arcayürek, 1992b, s. 144). 1960'ların sonlarına doğru somutlaşan haşhaş krizi, Türkiye'nin ABD'ye direnç gösterdiği bir olay olması nedeniyle iki ülke arasındaki ilişkilerde önemli hale gelmiş, 12 Mart Muhtırası'na neden olan temel sebeplerden biri olmuştur (Gültekin, 2018, s. 413).

Bu dönemde dış politika ile ilgili diğer bir sorun da Ortadoğu krizidir. Bu dönemde baş gösteren Ortadoğu'daki karışık olaylar Ortadoğu'da bir savaşı körüklemiş ve Akdeniz'de Sovyet kuvvetlerinin daha önce hiç görülmemiş bir şekilde artmasıyla sonuçlanmıştır. ABD'nin Vietnam Savaşı'ndaki harcamalarının da etkisiyle uygulamaya koyduğu daha az müdahaleci politika, Akdeniz'de dengelerin değişmesine sebep olmuştur. Ortadoğu siyasetinde geçmişle kıyaslanamayacak ölçüde bağımsız olan Süleyman Demirel yönetimi, ait olduğu blokun içinde Türkiye için biçilen göreve bile ihanet etmiştir. Adnan Menderes döneminde Türkiye, Lübnan çıkarılmasına üslük etmiş, Irak ihtilâlini bastırmak amacıyla ordu kuvvetlerini sınıra çekip müttefiklerinden işaret beklerken, 1965 sonrası dönemde izlediği bu politikayı köklü bir şekilde değiştirmiştir. Öyle ki, 1970 yılındaki Ortadoğu bunalımı döneminde ABD'nin Lübnan'a asker çıkarması konusu gündeme geldiğinde, dönemin başbakanı Süleyman Demirel, "Ortadoğu'ya Amerikan askerleri gönderilmesinde Türkiye'deki üslerin kullanılamayacağını" kamuoyuna bildirmemiş, Türkiye, Arap ülkelerine askeri mühimmat taşıyan Doğu Bloku savaş uçaklarının kendi alanlarında yakıt ikmali yapmalarına da müsaade etmiştir. İsmet İnönü'nün her zamanki tedbirliliği ve ileri görüşlülüğü ile "daha tarafsız bir Ortadoğu siyaseti" yanlısı olmasına karşılık, ABD'nin Demirel'in tutumundan memnun olmaması da muhtıra bakımından oldukça önemli bir gelişme olarak hafızalarda yerini almıştır (Cem, 2007).

İşte böyle bir ortamda asker 12 Mart Muhtırası'nı vermiştir. Genelkurmay başkanı ve kuvvet komutanlarının ortak kararıyla düzenlenen bu girişimin ardında muhtıra durumundan hükümeti sorumlu tutan bir grup üst düzey asker vardır. Bu kişiler, Atatürk'ün ve Anayasa'nın gerektirdiği reformların yapılmadığını bunu gerçekleştirecek partiler üstü bir hükümet istemiyle muhtıra metnini oluşturmuşlardır (Akşin, 2007, s. 268).

12 MART MUHTIRASI VE TÜRKİYE

12 Mart 1971 tarihinde saat 13.00'de, Genelkurmay Başkanı ve kuvvet komutanlarının, Cumhurbaşkanı ve meclis başkanlarına verdiği muhtıra radyodan okunarak politikacılara ve halka iletilmiştir. Metnin yazılı hali ise 13 Mart tarihli *Milletiyet Gazetesi*'nde yer almıştır:

Yayınlanan bu muhtıra üzerine Süleyman Demirel, aynı gün saat 17.00'de Cumhurbaşkanı'na istifasını sunmuştur. İstifa metni şu şekildedir: “Cumhurbaşkanlığı yüce katına, Genelkurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanları tarafından zati devletlerinize, Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı'na ve Millet Meclisi Başkanlığı'na tevdi edilip bugün saat 13:00'teki radyo haber bültenlerinde Türk kamuoyuna da duyurulan muhtıra ile anayasa ve hukuk devleti anlayışını bağdaştırmak mümkün değildir. Bu durum muvacehesinde Hükümetin istifasını saygı ile arz ederim” (Gürkan, 1973, s. 245).

Muhtıranın demokratik bir tavır olmadığını öne sürerek istifa eden Demirel ve Adalet Partisi'nden gelen birkaç tepki dışında bu müdahale olumlu bir şekilde, hatta kimi çevrelerce sevinçle karşılanmıştır. Özellikle öğrenci eylemleri nedeniyle eğitim-öğretim noktasında sıkıntı çeken, istedikleri gibi eğitime devam edemeyen üniversiteler başta olmak üzere birçok kurum bildirimler yayınlamaya muhtıraya destek verdiklerini bildirmiştir (Turan, 2003, s. 218).

12 Mart 1971 tarihinde Adalet Partisi hükümetinin istifasıyla sonuçlanan muhtıradan, genel seçimlerin yapıldığı 14 Ekim 1973 tarihine dek geçen 2,5 yıllık dönem tarihe “ara rejim” olarak geçmiştir. 12 Mart döneminde ikisi Nihat Erim, diğerleri ise Ferit Melen ve Naim Talu'nun kurduğu 4 hükümet göreve gelmiştir. Asker, 12 Mart Muhtırası'yla parlamentoyu tamamen feshetmektense, parlamentodaki siyasetçileri belirli kararları alıp bu kararları uygulamaya zorlamayı seçmiştir. 12 Mart ara rejimi, siyasal ve ekonomik sıkıntıları aşmak adına yeni bir yapılanma programını uygulamaya koymuş, bunu sağlayabilmek için ise “sıkıyönetim” adı altında, sıkı bir baskı yönetimine başvurmuştur (Atalay, 2005, ss. 57-58). 12 Mart 1971'de ordunun hükümete verdiği muhtırayla başlayan ve 14 Ekim 1973 tarihindeki seçimlerle kapanan bu dönem, 12 Mart ara rejimi olarak Türkiye'nin siyasal tarihinde yerini almış, dönemin başbakanı Nihat Erim'in ifadesiyle “özgürlüklere bir şal örtülmesi gereği”yle çok partili siyaset fiilen askıya alınmış, kısa bir süre

sonra da -2 6 Nisan günü- ülkenin büyük bölümünde sıkıyönetim ilan edilmiştir (Şafak, 2013, s. 123).

Muhtıranın, dolayısıyla askerın tekrar siyasete müdahalesinin etkileri uzun bir dönem sürmüş, bu süreçte 1972’de Türkiye Cumhuriyeti’nin ikinci cumhurbaşkanı ve CHP’nin 34 yıllık genel başkanı olan İsmet İnönü, CHP’de düzenlenen olağanüstü kurultaydaki seçimi kaybetmiş ve görevini CHP Zonguldak Milletvekili ve Eski Genel Sekreteri Bülent Ecevit’e devretmiştir. 1973 yılında yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimine de etki eden muhtıra süreci, siyasetçiler ile orduyu cumhurbaşkanı adayı konusunda tekrar karşı karşıya getirmiştir. İki sivil siyasi lider Bülent Ecevit ve Süleyman Demirel’in askerın cumhurbaşkanı adayı olan Orgeneral Faruk Gürler’e karşı iş birliğinde bulunarak ortak bir aday belirlemeleriyle sivil siyasetçiler seçimde istediklerini almıştır. Seçimlerde yaşanan bu krizin de aşılmasıyla, 1973 yılının Ekim ayında genel seçim kararı alınmıştır. Belirlenen tarihte, yüksek bir katılımıla yapılan seçimlerden CHP galip olarak ayrılmıştır. Parti Genel Başkanı Bülent Ecevit, kendisinden sonra en yüksek oy oranına sahip olan Süleyman Demirel ile koalisyonla girmek istemediği için Milli Selamet Partisi Genel Başkanı Necmettin Erbakan’la görüşmüş, bu görüşmeler neticesinde, 1974 yılında Necmettin Erbakan ile ortak bir koalisyon kurma hususunda anlaşmıştır. CHP-MSP Hükümeti koalisyonunun kurulmasıyla, 12 Mart 1971 ara rejim dönemi son bulmuştur (Barış, 2018, s. 655).

12 MUHTIRASI ÖNCESİ TÜRKİYE’DE BASIN

27 Mayıs 1960 tarihinde Silahlı Kuvvetler adına yönetime el koyan Milli Birlik Komitesi’yle birlikte basın da çeşitli dönüşümler yaşamıştır. Türkiye için yeni bir dönemin başladığı bu yıllarda Demokrat Parti’nin getirdiği basın yasakları kaldırılmış, oluşturulan kurucu meclis tarafından düzenlenen yeni anayasada basın da yeni haklara kavuşmuştur. Anayasa temel hak ve özgürlükleri genişletmiş, yeni kanunlarda söz, yazı ve düşünce özgürlüklerini sağlama hedefi güden maddelere yer verilmiştir. 27 Mayıs’ın hemen ardından verilen özgürlük ortamına istinaden çoğu uzun ömürlü olmasa da birçok yayım hayata geçirilmiştir (Kabacalı, 2000, s. 229).

Bu liberal ve özgürlükçü dönem uzun sürmemiş, basın ve iktidar bu dönemde de karşı karşıya gelmiştir. 12 Mart 1971 yılındaki muhtırayla yeni bir döneme girilen ülkede ordu siyasete ikinci kez müdahale etmiş, basının bir kesiminde ise bunalım ve şiddet ortamının sona ereceği düşüncesiyle bahar havasını andıran yorumlar yer almaya başlamıştır. Nadir Nadi anılarında muhtıra için “Hepimiz çocuklar gibi sevindik” sözlerine yer vermiş ve hareketi yürekten destekleyen bir yazı yazdığını söylemiştir. İlhan Selçuk bu girişimi “Devrimci çizgide olumlu bir adım” olarak nitelendirmiştir (Cumhuriyet, 14 Mart). Uğur Mumcu ve İlhami Soysal ise muhtırayı desteklerken bir yandan da İsmet İnönü’yü eleştirmiş, Mumcu parlamento dışı muhalefete ağırlık veren Avcıoğlu’nun *Devrim Dergisi*’nde 16

Mart'ta çıkan yazısında “Erkekseniz karşı çıkın” başlığını atmıştır (Turan, 2003, ss. 218-219). Demokrasinin sıkıntılı bir sürece girdiği dönem yine demokratik olmayan bir uygulama ile son bulmuş, demokrasinin işleyişinde önemli bir role sahip olan basın için durum tam bir fiyasko olmuş, darbeye alkış tutan basın büyük bir yanılığa düşmüştür. Basında tutuklamalar, yargılamalar, yayın toplatma ve kapatma cezaları sert bir şekilde uygulanmış, bu dönemde Çetin Altan, Orhan Koloğlu, Muzaffer Erdost, Turhan Dilligil, Mete Dural gibi birçok yazar ve gazeteci tutuklanmıştır. Darbeyle gelen iktidarın hiçbir muhalif sese tahammül edememesi, muhalefetten çıkabilecek en kısık sesi bile susturma girişiminde bulunmasına yol açmış (Gemalmaz ve Doğru, 1990, ss. 161-162; Akt. Güngör, 2010, s. 115), içlerindeki gazetecilerin de bulunduğu 5 bin kişi tutuklanmıştır (Erdoğan, 2001, s. 103).

Bu dönemde yaşanan öğrenci ve işçi eylemleriyle birlikte basında da sağ-sol ayrışması belirgin bir hale gelmiş, siyasi belirsizliklerin ve ekonomik çöküntünün de yaşandığı bu yıllarda basının eleştirileri gazete, dergi sayfalarında yer bulmuştur. 12 Mart muhtırasından sonra Nisan ayında sıkıyönetim ilan edilmiş, sıkıyönetim komutanlarının geniş yetkilere sahip olduğu bu dönemde, bu kişilere dernek, parti, sendika kapatma, mektup ve haberleşmeye sansür uygulama, basın ve yayını denetleme yetkileri tanınmıştır. Böylece sıkıyönetim ile “Balyoz Harekâtı” başlatılmış, çok sayıda gazeteci/yazar tutuklanarak cezaevine gönderilmiş ve 39 kez gazete kapatma cezası uygulanmıştır (Duman, 2014, ss. 160-161).

Literatüre bakıldığında 12 Mart Muhtırası döneminde basını ele alan birçok çalışma yapıldığı gözlemlenmektedir. Bu çalışmalardan biri yapan Erkan (2008), çalışmasında dönemin sol görüşe sahip önemli yayınlarından biri olan Devrim dergisi üzerine yoğunlaşmıştır. Sosyalist bir Türkiye için mücadele eden Devrim'in 12 Mart Muhtırası'na giden süreci hızlandırdığını ileri süren Erkan, çalışmasında bu dergideki yazıları ayrıntılı bir şekilde incelemiştir.

Önder (2008) ise; muhtıranın basın üzerindeki etkisini o dönemde yayın yapan günlük gazetelerden olan Milliyet ve Cumhuriyet üzerinden incelemiştir. Bu gazetelerdeki haberlerin verilişindeki farklılıkları inceleyen Önder, bu gazetelerin muhtıra öncesi ve sonrası yayın politikasının ideolojik olarak değiştiğini bulgulamıştır.

Yine 12 Mart dönemi basını ele alan “Türk Basınında 12 Mart Olayı” isimli yüksek lisans tez çalışmasında, dönemin sağ eğilimli gazetesi Tercüman ile sol eğilimli gazetesi olan Cumhuriyet incelenmiştir. Araştırmada gazetelerin Ocak-Şubat-Mart 1971 dönemindeki yayınları incelenmiş, muhtıraya giden süreçte Tercüman gazetesinin hükümeti destekleyen içeriklere yer verdiği, Cumhuriyet gazetesini ise iktidarı eleştirdiği bulgulanmıştır. Muhtıra öncesi yazılarında herhangi bir askeri darbeye karşı olduğunu içeriklerde açıkça belirten Tercüman'ın aksine Cumhuriyet gazetesi içeriklerinde darbeyi olumlu bir tavra bürünmüştür. Araştırmada ayrıca Cumhuriyet gazetesinin 12 Mart Muhtırası sonrası yayınlarında bir değişiklik olduğu ve Muhtıra aleyhine yayınlar yaptığı gözlemlenmiştir (Şahin, 2009).

Acar da “12 Mart (1971) Döneminde Muhalif Bir Dergi: Ortam” başlıklı çalışmasında dönemin öne çıkan dergilerinden biri olan Ortam üzerinden 12 Mart dönemindeki muhalif basını incelemiştir. Derginin yayınlanmış 23 sayısını nitel içerik analizi yöntemiyle inceleyen Acar aynı zamanda derginin yazı işleri müdürlerinden biri olan Aydın Engin’le yaptığı görüşmesine de araştırmada yer vermiştir. Çalışmada Ortam’ın temel hak ve özgürlükleri savunduğu, dönemin gazetelerinin ya da dergilerinin yer vermediği siyasi duruşmalara yer vererek demokratik bir duruş sergilediği bulgulanmıştır. Çalışmaya göre; muhtıra sonrası ilan edilen sıkı yönetim ile birçok gazete ve derginin kapanmasıyla mevcut yayın organlarında kendilerine yer bulamayan gazetecilerin de kendilerini ifade ettiği bir alan olan Ortam Dergisi, muhalif yazarların seslerini duyurmada da önemli bir işlev görmüştür (Acar, 2012).

“27 Mayıs Darbesinden 12 Mart Muhtırasına Türk Basınında Atatürk ve Atatürkçülük (1960-1971)” başlıklı doktora tez çalışmasında 1960-1971 arası basını inceleyen Güler, 1960 darbesinden sonra Türk basınının genel görünümünü, darbeye yerel ve ulusal çapta yaklaşım tarzına değinmiş ve 12 Mart Muhtırasının Türk basınındaki yansımalarını araştırmıştır. Bunu yaparken örneklem olarak Atatürk ve Atatürkçülük konulu köşe yazılarını alan Güler, bu dönemde yayın yapan Cumhuriyet, Son Havadis, Tercüman, Hür adam gibi birçok yayından faydalanmıştır. Çalışma sonucunda; yazılı basının ürettiği Atatürkçü söylemin de kimi zaman ordunun dikkatini çekebildiği, ordunun ise incelenen bu dönemde Atatürkçü ilkeleri diriltmek adı altında girişimde bulunduğu bulgulanmıştır.

METODOLOJİ

Çalışmada 12 Mart 1971 Muhtırası’nın basına nasıl yansıdığı, sol görüşe sahip köşe yazıları üzerinden araştırılmıştır. Ülkenin karmaşık bir durumda olduğu bu dönemde özellikle sol görüşe sahip yazarlar hükümetin ülkeyi iyi yönetemediği ve orduyla hükümetin giderek karşı karşıya geldiğine dair yayınlar yapmıştır (Gurnaz, 2019, s. 67). Böyle bir ortamda, muhtıra öncesi ve sonrası birer aylık dönemde (12 Şubat-12 Nisan) sol görüşe sahip 5 köşe yazarının yazıları içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Analizde ilk olarak bu kişilerin ülkenin genel durumunu nasıl değerlendirdiği ortaya koyabilmek için, belirlenen aralıkta çıkan köşe yazıları teker teker okunmuştur. Bu okuma neticesinde 15 sorudan oluşan bir kodlama cetveli oluşturulmuştur. Ardından ele alınan konuya ilişkin kategoriler belirlenerek veriler kodlama cetveline işlenmiştir. Daha sonra bu veriler SPSS programına aktarılmış ve çeşitli analizler yapılmıştır.

Çalışmada yazıları analiz edilen köşe yazarları; Abdi İpekçi (Milliyet), İlhan Selçuk (Cumhuriyet), Nadir Nadi (Cumhuriyet), Uğur Mumcu (Cumhuriyet) ve Uluç Gürkan (Devrim)’dir. Ele alınan 2 aylık dönemde toplam 86 köşe yazısının incelendiği çalışmanın evreni 12 Mart Muhtırası döneminde köşe yazan sol görüşlü yazarların yazılarıdır.

BULGULAR VE YORUM

Tablo 1. Köşe yazısının yazıldığı dönem

		Köşe yazının adı					Total
		Abdi İpekçi	İlhan Selçuk	Nadir Nadi	Uğur Mumcu	Uluç Gürkan	
Köşe yazısının yazıldığı dönem	Muhtıra öncesi (12 Şubat-12 Mart)	10 27,0%	14 37,8%	10 27,0%	2 5,4%	1 2,7%	37 100,0%
	Muhtıra sonrası (13 Mart-12 Nisan)	24 49,0%	9 18,4%	11 22,4%	3 6,1%	2 4,1%	49 100,0%
Total		34 39,5%	23 26,7%	21 24,4%	5 5,8%	3 3,5%	86 100,0%

İncelenen 86 köşe yazısından 37'si muhtıra öncesi dönemde yazılan yazılardan, 49'u ise muhtıra sonrası yazılan köşe yazılarından oluşmaktadır. Muhtıra öncesi dönemde incelenen 35 köşe yazısının % 40,0'lık kısmını oluşturan yazılar İlhan Selçuk tarafından kaleme alınmıştır. Bu dönemde Abdi İpekçi ve Nadir Nadi'nin 10 köşe yazısı, Uğur Mumcu'nun 2, Uluç Gürkan'ın ise 1 köşe yazısı incelenmiştir. Uğur Mumcu ve Uluç Gürkan'ın köşe yazısı yazdığı Devrim Gazetesi'nin haftalık bir gazete olması, köşe yazısı sayısının diğerlerine göre daha az olmasının nedenidir.

Muhtıra sonrası incelenen köşe yazılarının % 49,0'unu oluşturan 24 yazının sahibi Abdi İpekçi olarak belirlenirken, % 22,4'ü Nadir Nadi, % 18,4'ü İlhan Selçuk, % 6,1'i Uğur Mumcu ve % 3,5'i Uluç Gürkan'dır.

Tablo 2. Köşe yazısı başlıklarının genel teması

Köşe yazısının yazıldığı dönem	Köşe yazısı başlığının genel teması nedir?	Köşe yazının adı					Total
		Abdi İpekçi	İlhan Selçuk	Nadir Nadi	Uğur Mumcu	Uluç Gürkan	
Muhtıra öncesi (12 Şubat-12 Mart)	Kodlanamıyor	2 15,4%	5 38,5%	5 38,5%	1 7,7%	0 0,0%	13 100,0%
	İktidarı eleştiren	6 33,3%	7 38,9%	4 22,2%	0 0,0%	1 5,6%	18 100,0%
	Muhalefeti eleştiren	1 33,3%	0 0,0%	1 33,3%	1 33,3%	0 0,0%	3 100,0%
	Hem iktidarı hem muhalefeti eleştiren	1 33,3%	2 66,7%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	3 100,0%
	Total	10 27,0%	14 37,8%	10 27,0%	2 5,4%	1 2,7%	37 100,0%
	Muhtıra sonrası (13 Mart-12 Nisan)	Kodlanamıyor	12 48,0%	7 28,0%	3 12,0%	3 12,0%	0 0,0%
İktidarı eleştiren		6 50,0%	1 8,3%	3 25,0%	0 0,0%	2 16,7%	12 100,0%
Muhalefeti eleştiren		2 50,0%	0 0,0%	2 50,0%	0 0,0%	0 0,0%	4 100,0%
Hem iktidarı hem muhalefeti eleştiren		4 80,0%	0 0,0%	1 20,0%	0 0,0%	0 0,0%	5 100,0%
Muhtıra		0 0,0%	1 33,3%	2 66,7%	0 0,0%	0 0,0%	3 100,0%
Total		24 49,0%	9 18,4%	11 22,4%	3 6,1%	2 4,1%	49 100,0%

Köşe yazılarının başlıkları incelendiğinde muhtıra öncesi dönemde yazılan köşe yazıların başlıklarının büyük bir çoğunluğunu oluşturan 18 yazının başlı-

ğında iktidarı eleştiren ifadeler kullanıldığı gözlemlenmiştir. İlhan Selçuk 7, Abdi İpekçi 6, Nadir Nadi 4, Uluç Gürkan ise 1 köşe yazısında iktidarı eleştiren ifadeler kullanmıştır. Muhalefetin eleştirildiği ifadeler Abdi İpekçi, Nadir Nadi ve Uğur Mumcu'nun birer köşe yazısında gözlemlenmiş, hem iktidarın hem muhalefetin eleştirildiği ifadeler Abdi İpekçi'nin 1, İlhan Selçuk'un 2 köşe yazısında yer almıştır. Bu dönemde incelenen köşe yazılarının 13 tanesinde ise eleştiri içeren ifadeler yer verilmemiştir.

Muhtıra sonrası incelenen 39 köşe yazısının 12 tanesinde iktidarı eleştiren ifadeler kullanılmış, bu köşe yazılarının 6 tanesi Abdi İpekçi'ye aitken 3 tanesi Nadir Nadi, 3 tanesi ise Uluç Gürkan'a aittir. Köşe yazısı başlıklarında muhalefeti eleştiren yazarlar ise ikişer adet köşe yazısıyla Abdi İpekçi ve Nadir Nadi'dir. Hem iktidarın hem muhalefetin eleştirildiği başlıklı yazıların 4 tanesi Abdi İpekçi'ye aitken, 1 tanesi Nadir Nadi tarafından kaleme alınmıştır.

Tablo 3. Köşe yazısı konusu

Köşe yazısının yazıldığı dönem			Köşe yazarının adı					Total
			Abdi İpekçi	İlhan Selçuk	Nadir Nadi	Uğur Mumcu	Uluç Gürkan	
Muhtıra öncesi (12 Şubat-12 Mart)	Köşe yazısının konusu nedir?	Ekonomi	0 0,0%	3 60,0%	1 20,0%	1 20,0%	0 0,0%	5 100,0%
		Politika	7 38,9%	5 27,8%	5 27,8%	1 5,6%	0 0,0%	18 100,0%
		Sosyal sorunlar	3 21,4%	6 42,9%	4 28,6%	0 0,0%	1 7,1%	14 100,0%
		Total	10 27,0%	14 37,8%	10 27,0%	2 5,4%	1 2,7%	37 100,0%
		Ekonomi	1 33,3%	0 0,0%	1 33,3%	1 33,3%	0 0,0%	3 100,0%
Muhtıra sonrası (13 Mart-12 Nisan)	Köşe yazısının konusu nedir?	Politika	22 62,9%	2 5,7%	8 22,9%	1 2,9%	2 5,7%	35 100,0%
		Sosyal sorunlar	1 33,3%	2 66,7%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	3 100,0%
		Muhtıra	0 0,0%	5 62,5%	2 25,0%	1 12,5%	0 0,0%	8 100,0%
		Total	24 49,0%	9 18,4%	11 22,4%	3 6,1%	2 4,1%	49 100,0%

Köşe yazısı konularına bakıldığında yazıların konusunun ekonomi olduğu 5 köşe yazısı tespit edilmiştir. Bu yazılardan 3'ü İlhan Selçuk'a, birer adeti ise Nadir Nadi ve Uğur Mumcu'ya aittir. Politika konulu 18 köşe yazısının 7'sinin Abdi İpekçi tarafından kaleme alındığı gözlemlenmişken, İlhan Selçuk ve Nadir Nadi'nin 5'er adet, Uğur Mumcu'nun ise 1 adet köşe yazısında bu konuya değindiği analiz edilmiştir. Sosyal sorunlar ile ilgili incelenen dönemde 14 adet köşe yazısı yazılmıştır. Dönemdeki sosyal sorunlar en çok değinen köşe yazarı 6 köşe yazısıyla İlhan Selçuk'tur.

Muhtıra sonrası dönem incelendiğinde köşe yazılarının 35 tanesinin politik konularla ilgili olduğu, Abdi İpekçi'nin 22 köşe yazısının, 8 tanesinin ise Nadir Nadi tarafından kaleme alındığı gözlemlenmiştir. Muhtıranın ele alındığı 8 köşe yazısının 5 tanesi İlhan Selçuk tarafından yazılmıştır.

Tablo 4. Köşe yazarlarının düşüncelerine göre muhtıra öncesi ülkedeki sorunlar

Köşe yazısının yazıldığı dönem			Köşe yazarının adı					Total
			Abdi İpekçi	İlhan Selçuk	Nadir Nadi	Uğur Mumcu	Uluç Gürkan	
Muhtıra öncesi (12 Şubat-12 Mart)	Köşe yazarına göre Muhtıra öncesi ülkedeki sorunlar nelerdir?	Yolsuzluk	0	3	0	1	0	4
			0,0%	75,0%	0,0%	25,0%	0,0%	100,0%
		Atatürk ilkelelerine göre bir siyaset yürütmemek	0	2	3	0	0	5
			0,0%	40,0%	60,0%	0,0%	0,0%	100,0%
		Ekonomik sorunlar/Hayat pahalılığı	0	1	0	0	0	1
			0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
		Demokrasi ile ilgili sorunlar	1	0	0	0	0	1
			100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
		Hükümetin anayasaya riayet etmemesi	1	1	4	1	0	7
			14,3%	14,3%	57,1%	14,3%	0,0%	100,0%
Hükümetin gerici bir politika izlemesi	0	1	0	0	0	1		
	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%		
Toplumsal huzursuzluk/şiddet olayları/Yükselen anarşi	8	0	3	0	0	11		
	72,7%	0,0%	27,3%	0,0%	0,0%	100,0%		
Hükümetin polisi halka yönelik kıskırtması	0	6	0	0	1	7		
	0,0%	85,7%	0,0%	0,0%	14,3%	100,0%		
Total		10	14	10	2	1	37	
		27,0%	37,8%	27,0%	5,4%	2,7%	100,0%	
Muhtıra sonrası (13 Mart-12 Nisan)	Köşe yazarına göre Muhtıra öncesi ülkedeki sorunlar nelerdir?	Kodlanamıyor	17	4	2	0	0	23
			73,9%	17,4%	8,7%	0,0%	0,0%	100,0%
		Yolsuzluk	0	0	1	0	0	1
			0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
		Atatürk ilkelelerine göre bir siyaset yürütmemek	1	1	5	2	1	10
			10,0%	10,0%	50,0%	20,0%	10,0%	100,0%
		Demokrasi ile ilgili sorunlar	4	0	2	0	0	6
			66,7%	0,0%	33,3%	0,0%	0,0%	100,0%
		Hükümetin anayasaya riayet etmemesi	0	2	0	1	0	3
			0,0%	66,7%	0,0%	33,3%	0,0%	100,0%
Hükümetin gerici bir politika izlemesi	0	1	0	0	0	1		
	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%		
Toplumsal huzursuzluk/şiddet olayları/Yükselen anarşi	2	0	1	0	0	3		
	66,7%	0,0%	33,3%	0,0%	0,0%	100,0%		
Hükümetin polisi halka yönelik kıskırtması	0	1	0	0	0	1		
	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	50,0%	100,0%		
Total		24	9	11	3	2	49	
		49,0%	18,4%	22,4%	6,1%	4,1%	100,0%	

Köşe yazarlarına göre 12 Mart Muhtırası'ndan önce ülkede çeşitli sorunlar bulunmaktadır. Muhtıra öncesinde bu sorunlarla ilgili ifadelerin yer aldığı köşe yazarlarından 11 tanesinde toplumsal huzursuzluk/şiddet olayları ve yükselen anarşi konu edilmiş ve daha çok Abdi İpekçi ve Nadir Nadi'nin yazılarında bu konuya yer verilmiştir. Yazıların 7 tanesi mevcut Hükümetin Anayasaya riayet etmediği yönündedir. Nadir Nadi'nin 4 yazısında bu düşünceler öne çıkarken, Abdi İpekçi, İlhan Selçuk ve Uğur Mumcu da bu minvalde yazılara köşelerinde yer vermiştir. Nadir Nadi'nin 3, İlhan Selçuk'un 2 yazısında öne çıkan görüşler ise Atatürk ilkelelerine göre bir siyaset yürütememenin sonucunda ortaya çıkan sorunlardır.

Muhtıra sonrasında ise ülkedeki sorunlara dair ifadelerin birçoğunda "Atatürk ilkelere uygun siyaset yürütememek" 10 köşe yazısıyla öne çıkmış, Nadir Nadi'nin yazıları bu noktada belirginlik kazanmıştır. 6 köşe yazısında ise muhtıra öncesi dönemde ülkede demokrasi ile ilgili sorunlar olduğuna değinilmiştir.

Tablo 5. Köşe yazarlarının muhtıra öncesi dönemde ülkedeki genel durum değerlendirmesi

Köşe yazısının yazıldığı dönem			Köşe yazarının adı					Total
			Abdi İpekçi	İlhan Selçuk	Nadir Nadi	Uğur Mumcu	Uluç Gürkan	
Muhtıra öncesi (12 Şubat-12 Mart)	Köşe yazarı Muhtıra öncesi ülkedeki genel durumu hangi sıfatlarla nitelendirmiştir?	Kodlanamıyor	0	11	2	2	1	16
		0,0%	68,8%	12,5%	12,5%	6,2%	100,0%	
		0,0%	29,7%	5,4%	5,4%	2,7%	43,2%	
		Bozuk düzen/Bulanık sisli bir ortam/Bunalım/Darboğaz/Çatlak direk	8	0	2	0	0	10
		80,0%	0,0%	20,0%	0,0%	0,0%	100,0%	
		Sandıksal demokrasi/Sandıksal mekanizma	2	1	1	0	0	4
		50,0%	25,0%	25,0%	0,0%	0,0%	100,0%	
		Cici demokrasi/Göstermelik demokrasi	0	1	1	0	0	2
		0,0%	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%	100,0%	
		0,0%	2,7%	2,7%	0,0%	0,0%	5,4%	
Yozlaşmış parlamento	0	1	4	0	0	5		
0,0%	20,0%	80,0%	0,0%	0,0%	100,0%			
Total		10	14	10	2	1	37	
		27,0%	37,8%	27,0%	5,4%	2,7%	100,0%	
Muhtıra sonrası (13 Mart-12 Nisan)	Köşe yazarı Muhtıra öncesi ülkedeki genel durumu hangi sıfatlarla nitelendirmiştir?	Kodlanamıyor	14	5	3	2	0	24
		58,3%	20,8%	12,5%	8,3%	0,0%	100,0%	
		Bozuk düzen/Bulanık sisli bir ortam/Bunalım/Darboğaz/Çatlak direk	3	1	4	0	1	9
		33,3%	11,1%	44,4%	0,0%	11,1%	100,0%	
		Sandıksal demokrasi/Sandıksal mekanizma	3	0	1	0	0	4
		75,0%	0,0%	25,0%	0,0%	0,0%	100,0%	
		Cici demokrasi/Göstermelik demokrasi	0	1	2	1	0	4
		0,0%	25,0%	50,0%	25,0%	0,0%	100,0%	
		Yozlaşmış parlamento	4	2	1	0	0	7
		57,1%	28,6%	14,3%	0,0%	0,0%	100,0%	
Sömürücü güçlerin iktidarı	0	0	0	0	1	1		
0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%			
Total		24	9	11	3	2	49	
		49,0%	18,4%	22,4%	6,1%	4,1%	100,0%	

Ülkenin genel durumuyla ilgili ifadeler kullanan köşe yazarları, eleştirel tavırlarını ortaya koyacak nitelendirmelere başvurmuşlardır. Muhtıra öncesi incelenen toplam 37 köşe yazısının 10'unda ülkedeki durum “bozuk düzen/bulanık sisli ortam/bunalım/dar boğaz/çatlak direk” gibi ifadelerle eleştirilirken, bu ifadeler özellikle Abdi İpekçi'nin yazılarında öne çıkmıştır. “Yozlaşmış demokrasi” ifadesi yazıların 5'inde gözlemlenirken, ülkedeki demokrasinin bir sayıdan ibaret olduğunu ima eden 4 yazıda “sandıksal demokrasi/sandıksal mekanizma” vurgusu belirginleşmiştir.

Muhtıra sonrası dönemi oluşturan 13 Mart-12 Nisan arasında da “bozuk düzen/bulanık sisli ortam/bunalım/dar boğaz/çatlak direk” gibi nitelendirmeler kullanılmış, Nadir Nadi ve Abdi İpekçi bu noktadaki fikirleriyle öne çıkmıştır. Fakat bu dönemde en belirgin nitelendirme 7 yazıda “yozlaşmış parlamento” şeklinde dile getirilmiştir.

Tablo 6. Köşe yazarlarının şiddet olaylarının nedenlerini değerlendirmesi

Köşe yazısının yazıldığı dönem		Köşe yazarının adı					Total	
		Abdi İpekçi	İlhan Selçuk	Nadir Nadi	Uğur Mumcu	Uluz Gürkan		
Muhtıra öncesi (12 Şubat-12 Mart)	Köşe yazarı toplumdaki şiddet eylemlerinin nedeni olarak neleri görmüştür?	Kodlanamıyor	1	4	5	2	1	13
		Kötü giden ekonomik durum	7,7%	30,8%	38,5%	15,4%	7,7%	100,0%
		İktidarın Atatürk ilkelerine uygun olmayan tutumu	1	4	0	0	0	5
		İktidarın Atatürk ilkelerine uygun olmayan tutumu	20,0%	80,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
		İktidarın Amerikan yanlısı politikası	0	4	4	0	0	8
		İktidarın Amerikan yanlısı politikası	0,0%	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%	100,0%
		İktidarın bağımsız politikası	2	1	1	0	0	4
		İktidarın bağımsız politikası	50,0%	25,0%	25,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Total		10	14	10	2	1	37	
		27,0%	37,8%	27,0%	5,4%	2,7%	100,0%	
Muhtıra sonrası (13 Mart-12 Nisan)	Köşe yazarı toplumdaki şiddet eylemlerinin nedeni olarak neleri görmüştür?	Kodlanamıyor	21	5	7	2	0	35
		İktidarın Atatürk ilkelerine uygun olmayan tutumu	60,0%	14,3%	20,0%	5,7%	0,0%	100,0%
		İktidarın Atatürk ilkelerine uygun olmayan tutumu	0	4	4	1	2	11
		İktidarın Atatürk ilkelerine uygun olmayan tutumu	0,0%	36,4%	36,4%	9,1%	18,2%	100,0%
		İktidarın bağımsız politikası	3	0	0	0	0	3
İktidarın bağımsız politikası	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%		
Total		24	9	11	3	2	49	
		49,0%	18,4%	22,4%	6,1%	4,1%	100,0%	

Muhtıra öncesi Türkiye'de çeşitli öğrenci, işçi eylemleri meydana gelmiş, polis sert müdahalesi ve karşıt grupların tepkisiyle olaylar kontrol altına alınamaz bir duruma gelmiştir. Köşelerinde bu durumu değerlendiren yazarlar şiddet eylemlerinin nedenlerine dair çeşitli görüşler dile getirmiştir. 12 Mart öncesinde bu noktada öne çıkan en önemli görüş 8 yazıda, eylemlerin nedeni dönemin mevcut hükümetinin Atatürk ilkelerine uygun bir siyaset yürütememesine bağlanmıştır. İlhan Selçuk ve Nadir Nadi'nin yazılarında belirginleşen bu düşüncenin yanında, olaylar dönemin mevcut hükümetinin başarısız politikası ile ilişkilendirilmiştir.

Muhtıra sonrası dönemde de ilk dönemde olduğu gibi ülkedeki şiddet olaylarının nedeni mevcut hükümetinin Atatürk ilkelerine uygun bir siyaset yürütememesi olarak yine Nadir Nadi ve İlhan Selçuk'un dörder yazısında gözlemlenmiştir.

Tablo 7. Köşe yazarlarının şiddet olaylarına karışanlarla ilgili ifadeleri

Köşe yazısının yazıldığı dönem		Köşe yazarının adı					Total	
		Abdi İpekçi	İlhan Selçuk	Nadir Nadi	Uğur Mumcu	Uluz Gürkan		
Muhtıra öncesi (12 Şubat-12 Mart)	Köşe yazarı şiddet olaylarına karışanlarla ilgili ne gibi ifadeler kullanmıştır?	Kodlanamıyor	6	12	9	2	1	30
		Huzursuz	20,0%	40,0%	30,0%	6,7%	3,3%	100,0%
		Huzursuz	4	0	1	0	0	5
		Atatürkçü/İlerici/Laik/Aydın	80,0%	0,0%	20,0%	0,0%	0,0%	100,0%
		Atatürkçü/İlerici/Laik/Aydın	0	2	0	0	0	2
Atatürkçü/İlerici/Laik/Aydın	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%		
Total		10	14	10	2	1	37	
		27,0%	37,8%	27,0%	5,4%	2,7%	100,0%	
Muhtıra sonrası (13 Mart-12 Nisan)	Köşe yazarı şiddet olaylarına karışanlarla ilgili ne gibi ifadeler kullanmıştır?	Kodlanamıyor	24	7	10	3	0	44
		Huzursuz	54,5%	15,9%	22,7%	6,8%	0,0%	100,0%
		Huzursuz	0	2	0	0	0	2
		Atatürkçü/İlerici/Laik/Aydın	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
		Atatürkçü/İlerici/Laik/Aydın	0	0	1	0	2	3
Atatürkçü/İlerici/Laik/Aydın	0,0%	0,0%	33,3%	0,0%	66,7%	100,0%		
Total		24	9	11	3	2	49	
		49,0%	18,4%	22,4%	6,1%	4,1%	100,0%	

Meydana gelen şiddet olaylarına karışanlarla ilgili çeşitli değerlendirmelerde bulunan yazarlar olaylara karışanları "huzursuz" olarak nitelendirmiş, bu görüş

muhtıra öncesi dönemde 5 köşe yazısında öne çıkmıştır. Bu noktada gözlemlenen diğer bir değerlendirme ise eyleme karışanların “Atatürkçü/ilerici/laik/aydın” olduğu yönündedir. Muhtıra sonrası dönemde de şiddet olaylarına karışanlara dair yine aynı değerlendirmeler yapılmıştır.

Tablo 8. Köşe yazarlarının ülkede yaşanan sorunlarla mevcut hükümet arasında kurdukları bağlantı

Köşe yazısının yazıldığı dönem			Köşe yazarının adı					Total
			Abdi İpekçi	İlhan Selçuk	Nadir Nadi	Uğur Mumcu	Uluç Gürkan	
Muhtıra öncesi (12 Şubat-12 Mart)	Köşe yazarı ülkede yaşanan sorunlarla mevcut hükümet arasında ne gibi bir bağlantı kurmuştur?	Kodlanamıyor	3	3	4	1	0	11
			27,3%	27,3%	36,4%	9,1%	0,0%	100,0%
		Olayların sorumlusu olarak iktidar görülmektedir	6	10	5	1	1	23
			26,1%	43,5%	21,7%	4,3%	4,3%	100,0%
		Olayların sorumlusu olarak muhalefet görülmektedir	1	0	0	0	0	1
	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%		
	Olayların sorumlusu olarak diğ güçler görülmektedir	0	1	1	0	0	2	
		0,0%	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%	100,0%	
Total			10	14	10	2	1	37
			27,0%	37,8%	27,0%	5,4%	2,7%	100,0%
Muhtıra sonrası (13 Mart-12 Nisan)	Köşe yazarı ülkede yaşanan sorunlarla mevcut hükümet arasında ne gibi bir bağlantı kurmuştur?	Kodlanamıyor	17	1	4	2	0	24
			70,8%	4,2%	16,7%	8,3%	0,0%	100,0%
		Olayların sorumlusu olarak iktidar görülmektedir	7	8	7	1	2	25
			28,0%	32,0%	28,0%	4,0%	8,0%	100,0%
		Total	24	9	11	3	2	49
			49,0%	18,4%	22,4%	6,1%	4,1%	100,0%

Ülkede yaşanan sorunların nedenine dair köşelerinde görüşlerini dile getiren yazarlar, 37 köşe yazının 23'ünde olayların sorumlusu olarak iktidarı işaret etmişlerdir. İlhan Selçuk'un muhtıra öncesi dönemde yazdığı 10 köşe yazısında belirginleşen bu ifadeler, muhtıra sonrası da köşe yazılarında öne çıkmıştır. Muhtıra sonrası dönemde İlhan Selçuk 8 yazısıyla, Abdi İpekçi ve Nadir Nadi 7'şer yazısıyla bu yönde yorumda bulunmuşlardır.

Tablo 9. Köşe yazarlarının iktidar için kullandığı sıfatlar

Köşe yazısının yazıldığı dönem			Köşe yazarının adı					Total
			Abdi İpekçi	İlhan Selçuk	Nadir Nadi	Uğur Mumcu	Uluç Gürkan	
Muhtıra öncesi (12 Şubat-12 Mart)	Köşe yazısında iktidar için hangi sıfatlar kullanılmıştır?	Kodlanamıyor	10	7	6	1	0	24
			41,7%	29,2%	25,0%	4,2%	0,0%	100,0%
		Genici/Tutucu/Laiklik karşıtı/Din sömürücüsü	0	5	3	1	1	10
			0,0%	50,0%	30,0%	10,0%	10,0%	100,0%
		Kompradori/Şirketçi	0	1	0	0	0	1
			0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
		Lekeli	0	1	0	0	0	1
	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%		
	Sorumsuz	0	0	1	0	0	1	
		0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%	
Total			10	14	10	2	1	37
			27,0%	37,8%	27,0%	5,4%	2,7%	100,0%
Muhtıra sonrası (13 Mart-12 Nisan)	Köşe yazısında iktidar için hangi sıfatlar kullanılmıştır?	Kodlanamıyor	24	3	6	2	0	35
			68,6%	8,6%	17,1%	5,7%	0,0%	100,0%
		Genici/Tutucu/Laiklik karşıtı/Din sömürücüsü	0	3	4	1	2	10
			0,0%	30,0%	40,0%	10,0%	20,0%	100,0%
		Kompradori/Şirketçi	0	1	0	0	0	1
			0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
		Lekeli	0	2	0	0	0	2
	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%		
	Antidemokratik	0	0	1	0	0	1	
		0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%	
Total			24	9	11	3	2	49
			49,0%	18,4%	22,4%	6,1%	4,1%	100,0%

İncelenen iki dönemde de iktidar sert bir dille eleştirilmiştir. Muhtıra öncesi dönemdeki 10 köşe yazısında iktidarın “gerici/tutucu/laiklik karşıtı/din sömürücüsü” olduğu iddia edilmiştir. İlhan Selçuk ve Nadir Nadi bu ifadeleri yazılarında en çok kullanan yazarlar olmuştur. Bu dönemde ayrıca iktidarın “komprador/işbirlikçi, lekeli ve sorumsuz” olduğu da iddia edilmiştir. Muhtıra sonrası dönemde de aynı ifadeler yer almış, iki dönem arasında bir farklılık gözlemlenmemiştir.

Tablo 10. Muhtıra öncesinde köşe yazarlarının silahlı kuvvetler ile ilgili yorumları

Köşe yazısının yazıldığı dönem			Köşe yazarının adı					Total
			Abdi İpekçi	İlhan Selçuk	Nadir Nadi	Uğur Mumcu	Uluç Gürkan	
Muhtıra öncesi (12 Şubat-12 Mart)	Muhtıra öncesi dönemde köşe yazarının silahlı kuvvetler ile ilgili söylemleri ne yöndedir?	Kodlanamıyor	8 26,7%	12 40,0%	8 26,7%	1 3,3%	1 3,3%	30 100,0%
		Ülkedeki sorunlar çözülmezse ordunun müdahalesi kaçınılmazdır	0 0,0%	1 50,0%	0 0,0%	1 50,0%	0 0,0%	2 100,0%
		Ülkede gerçekleşen olaylar nedeniyle ordu huzursuzdur	1 50,0%	0 0,0%	1 50,0%	0 0,0%	0 0,0%	2 100,0%
		Gelişmelerden rahatsız olan ordu bir takım hazırlıklar içersindedir	1 100,0%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	1 100,0%
		Ordu devlete sahip çıkacaktır	0 0,0%	0 0,0%	1 100,0%	0 0,0%	0 0,0%	1 100,0%
		Ordu politikaya kanışmak zorunda kalmıştır	0 0,0%	1 100,0%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	1 100,0%
		Total	10 27,0%	14 37,8%	10 27,0%	2 5,4%	1 2,7%	37 100,0%

Köşe yazarlarının muhtıradan önce silahlı kuvvetlere dair söylemleri incelendiğinde Uğur Mumcu ve İlhan Selçuk'un birer yazısında ülkedeki sorunların çözülmediği takdirde müdahalenin kaçınılmaz olacağı ve gerçekleşen olaylardan silahlı kuvvetlerin huzursuz olduğu gibi görüşler ortaya koyulmuştur.

Tablo 11. Köşe yazarlarının muhtıra ile ilgili değerlendirmeleri

Köşe yazısının yazıldığı dönem			Köşe yazarının adı					Total
			Abdi İpekçi	İlhan Selçuk	Nadir Nadi	Uğur Mumcu	Uluç Gürkan	
Muhtıra sonrası (13 Mart-12 Nisan)	Köşe yazarın Muhtıra'yı nasıl değerlendirmiştir?	Kodlanamıyor	7 46,7%	5 33,3%	0 0,0%	1 6,7%	2 13,3%	15 100,0%
		Muhtıra'nın anayasaya uygun olmadığı görüşü yersizdir	0 0,0%	0 0,0%	1 100,0%	0 0,0%	0 0,0%	1 100,0%
		Muhtıra sonrası ordu devrimin gereklerini yerine getirmemiştir	2 100,0%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	2 100,0%
		Muhtıra Atatürkçü bir görüşü desteklediği öne sürülmüştür	15 50,0%	4 13,3%	10 33,3%	1 3,3%	0 0,0%	30 100,0%
		Muhtıra'yı muhalif yaklaşımlar eleştirilmiştir	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	1 100,0%	0 0,0%	1 100,0%
		Total	24 49,0%	9 18,4%	11 22,4%	3 6,1%	2 4,1%	49 100,0%

Muhtırayı değerlendirme noktasında köşe yazılarında ortaya çıkan en belirgin görüş Muhtıranın Atatürkçü bir görüşü desteklediğidir. Bu görüş Abdi İpekçi'nin incelenen yazılarının 15'inde, Nadir Nadi'nin ise 10 yazısında dile getirilmiştir.

Tablo 12. Köşe yazarlarının Nihat Erim Hükümeti ile ilgili değerlendirmeleri

Köşe yazısının yazıldığı dönem			Köşe yazarının adı					Total
			Abdi İpeççi	İlhan Selçuk	Nadir Nadi	Uğur Mumcu	Uluç Gürkan	
Muhıra sonrası (13 Mart-12 Nisan)	Nihat Erim Hükümeti köşe yazarınca nasıl değerlendirilmiştir?	Kodlanamıyor	7	8	6	3	2	26
			26,9%	30,8%	23,1%	11,5%	7,7%	100,0%
		Ülke'deki sorunları çözme noktasında Nihat Erim'e güvenilmezdir	14	1	4	0	0	19
			73,7%	5,3%	21,1%	0,0%	0,0%	100,0%
Total	Erim Hükümeti partiler üstü bir hükümet niteliğindedir	3	0	1	0	0	4	
		75,0%	0,0%	25,0%	0,0%	0,0%	100,0%	
Total			24	9	11	3	2	49
			49,0%	18,4%	22,4%	6,1%	4,1%	100,0%

Muhtıradan sonra kurulan hükümetin başına eski CHP Milletvekili Nihat Erim geçirilmiştir. Yazarlar bu yeni hükümetle ilgili değerlendirmeler noktasında 19 köşe yazısında ülkenin sorunlarını çözme noktasında Nihat Erim'e güvenilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. 19 yazıda gözlemlenen bu düşünce Abdi İpeççi'nin 14, Nadir Nadi'nin 4 köşe yazısında öne çıkmıştır. Erim hükümetinin partiler üstü bir hükümet olduğunu savunan 4 yazının 3'ü Abdi İpeççi'ye, 1 tanesi ise Nadir Nadi'ye aittir.

Tablo 13. Köşe yazarlarının muhtırayı yayımlayan silahlı kuvvetler ile ilgili kullandığı sıfatlar

Köşe yazısının yazıldığı dönem			Köşe yazarının adı					Total
			Abdi İpeççi	İlhan Selçuk	Nadir Nadi	Uğur Mumcu	Uluç Gürkan	
Muhıra sonrası (13 Mart-12 Nisan)	Köşe yazarı Muhtırayı yayımlayan silahlı kuvvetler ile ilgili hangi sıfatları kullanmıştır?	Kodlanamıyor	10	4	2	1	2	19
			52,6%	21,1%	10,5%	5,3%	10,5%	100,0%
		Devrimci ordu	0	2	1	0	0	3
			0,0%	6,7%	3,3%	0,0%	0,0%	100,0%
		Parlamanter sistemin koruyucusu	6	0	1	0	0	7
			85,7%	0,0%	14,3%	0,0%	0,0%	100,0%
		Demokratik ilkelere/Atatürkçü ilkelere bağlı/Atatürkçü	8	1	7	2	0	18
			44,4%	5,6%	38,9%	11,1%	0,0%	100,0%
Total	Anti-empenyalist/Anti-feodal	0	1	0	0	0	1	
		0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	
Total			24	9	11	3	2	49
			49,0%	18,4%	22,4%	6,1%	4,1%	100,0%

Yazarların muhtırayı yayımlayan silahlı kuvvetler ile ilgili olumlu görüşler öne süren yazarların yazılarından 18'i silahlı kuvvetlerin "demokratik ilkelere/Atatürk ilkelere bağlı/Atatürkçü" olduğu yönündedir. Abdi İpeççi'nin 8 yazısında, Nadir Nadi'nin 7 yazısında, Uğur Mumcu'nun 2 yazısında gözlemlenen bu düşüncelerin yanında bu yeni hükümetin "parlamanter sistemin koruyucusu" olarak işlev göreceğini belirten 7 yazı saptanmıştır. Ordunun "devrimci" olduğu ise 3 yazıda ileri sürülmüştür.

SONUÇ

Türk siyasi hayatında önemli bir olay olan 12 Mart Askeri Müdahalesi, 27 Mayıs 1960 darbesinden sonra gerçekleşen ve başarılı olan ikinci askeri müdahaledir. Toplumsal, siyasi, ekonomik, uluslararası birçok sorunun yaşandığı bir dönemin sonucunda meydana gelen bu müdahale, askerın siyasete karıştığı ve yaşanan sorunlar karşısında kendisini sorumlu gördüğü, ülkedeki sorunların mevcut hükümetle çözülemeyeceğinin sonucuna vardığı bir dönemde gerçekleştirilmiştir.

Muhtıra öncesinde ülkedeki huzursuz ortam, işçi ve öğrenci eylemleri, mecliste yaşananlar, dış ilişkiler gibi olaylar basında yer bulmuş, gazete haberlerinin yanı sıra köşe yazılarında da olaylara yer verilmiş ve yazarlar bu konularda yorumlarını dile getirmişlerdir. Toplumı yönlendirme noktasında önemli bir güce sahip olan köşe yazarları ülkedeki sorunlarla ilgili çeşitli değerlendirmelerde bulunmuştur. Çalışma kapsamında incelenen 5 köşe yazarı da toplumda gelişen olaylara sessiz kalmamış, köşelerinde düşüncelerini kaleme almışlardır.

Çalışma kapsamında incelenen köşe yazarları sol düşünceye sahip, iktidar karşıtı, muhalif köşe yazarları olarak öne çıkmaktadır. Köşe yazarlarının yazılarında iktidarı sert bir dille eleştirdiği, toplumda yaşanan sorunların sorumlusu olarak iktidarı gördükleri incelemeler sonucunda ortaya çıkan en önemli neticelerden biridir.

İktidarın politikasının genellikle “gerici, tutucu” gibi sıfatlarla nitelendirildiği yazılarda Atatürk'ün uygun gördüğü politikaların ve reformların uygulanmadığı ve toplumdaki huzursuzluğun, yaşanan şiddet olaylarının, kötü giden ekonominin sorumlusunun bu politika olduğu vurgulanmıştır. Muhtıra öncesi dönemle ilgili yapılan değerlendirmelerde ise mevcut sistem “bozuk düzen” olarak nitelendirilmiştir.

Muhtıranın olumlandığı, yapılan askeri müdahalenin yüceltildiği yazılarda silahlı kuvvetler olumlu bir şekilde ele alınmış ve ordunun demokratik ilkelere uygun Atatürkçü bir düzen oluşturacağına olan inanç dile getirilmiştir.

12 Mart Muhtırası öncesi ve sonrasındaki birer haftalık dönemde yayınlanan köşe yazılarının incelendiği bu araştırmada yalnızca 12 Mart Muhtırası sürecinde, yazılarıyla toplumun düşüncesine yön veren ve bu nedenle öne çıkan köşe yazarları incelenmiştir. Sonraki çalışmalarda, özellikle diğer darbe ve muhtıra dönemlerini ele almak ve basının bu süreçteki önemini araştırmak basın tarihi açısından alana katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Acar, A. (2012). 12 Mart Döneminde Muhafif Bir Dergi: Ortam. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (42).
- Ahmad, F. (1995). *Modern Türkiye'nin Oluşumu*. İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- Ahmad, F. (1996). *Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945-1980)*. İstanbul: Hil Yayınları.
- Akşin, S. (2007). *Kısa Türkiye Tarihi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Arcayürek, C. (1992a). *Demirel Dönemi 12 Mart Darbesi 1965-1971*. Ankara: Bilgi Yayınları.
- Arcayürek, C. (1992b). *Çankaya'ya Giden Yol 1971-1973*. Ankara: Bilgi Yayınları.
- Atalay, F. (2005). *Kriz Kısacasında CHP Hükümeti (1978-1979)*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aydemir, D. (2014). 12 Mart 1971 Askeri Muhtırasına Giden Süreçte Üniversite Olayları. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 3(5), 43-51.
- Barış, E. (2018). 12 Mart 1971 Askeri Müdahalesi Sonrası Ara Rejim ve Türkiye Siyasetine Etkileri (1971-1974). *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(14), 655-676.
- Bilibik, E. (2013). *Öncesi ve Sonrasıyla 9 Mart-12 Mart Süreci*. İstanbul: Profil Yayıncılık.
- Bozkurt, Ö. (2018). Anılarda 12 Mart Muhtırası: "Bizden Başka Herkesin İktidarda Olduğu O Dönem. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(1), 209-243.
- Bulut, S. (2009). 27 Mayıs 1960'tan Günümüze Paylaşılmayan Demokrat Parti Mirası. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (19), 73-90.
- Cem, İ. (2007). Akdeniz'de Faşizmin Ayak Sesleri. L. Cinemre (Ed.), *Tarih Açısından 12 Mart Nedenleri, Yapısı, Sonuçları* içinde. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Cizre-Sakallıoğlu, Ü. (1993). *AP-Ordu İlişkileri Bir İkilemin Anatomisi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Duman, H. H. (2014). Cumhuriyet Dönemi (1980 Öncesi). H. H. Duman ve S. Banar (Ed.), *Basın Tarihi* içinde. Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Erdoğan, M. (2001). *Türkiye'de Anayasalar ve Siyaset*. Ankara: Liberte Yayınları.
- Gevgili, A. (1973). *Türkiye'de 1971 Rejimi*. İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Gurnaz, H. (2019). *27 Mayıs'tan 12 Mart'a Türkiye'de Darbe Teşebbüsleri ve Basın*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.
- Gültekin, M. (2018). *Türkiye-ABD İlişkilerinin Psikolojisi*. İstanbul: Pınay Yayınları.
- Güngör, N. (2010). Basın Özgürlüğü Açısından Kurumsallaşma Çabaları. N. Güngör (Ed.), *Cumhuriyet Döneminde İletişim* içinde (ss. 101-127). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Gürkan, A. (1973). *Cumhuriyet, Meclis, Hükümetler, Başkanlar 27 Mayıs - 12 Mart*. Ankara: Güneş Matbaacılık.
- Kabacalı, A. (2000). *Başlangıcından Günümüze Türkiye'de Matbaa, Basın ve Yayın*. İstanbul: Literatür Yayınları.
- Köse, S. (2010). *Türk Demokrasi Hayatında 12 Mart 1971 Muhtırası*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Laçiner, Ö. (1975). 12 Mart Üzerine. *Birikim Dergisi*, (9), 14-34.
- Önder, Ö. (2008). *12 Mart'ın Basına Etkisi: Milliyet-Cumhuriyet Örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Savran, S. (1987). 1960, 1971, 1980: Toplumsal Mücadeleler, Askeri Müdahaleler. *11.Tez Kitap Dizisi*, 1987(6), 132-168.
- Şafak, C. (2013). 12 Mart'tan 12 Eylül'e Türkiye'de Sendikalar. *Toplum ve Bilim Dergisi*, (127), 121-143.
- Şahin, B. (2009). *Türk Basınında 12 Mart Olayı*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri Ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir.
- Tanzer Yılmaz, S. (1997). *Türkiye'de Gençlik Hareketleri*. İstanbul: Dönüşüm Yayınları.
- Turan, Ş. (2003). *Türk Devrim Tarihi V Çağdaşlık Yolunda Yeni Türkiye (27 Mayıs 1960-12 Eylül 1980)*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Zürcher, E.-J. (1993). *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları.